

zoekers' aan het werk zetten. De 'Schadeformulieren ongevallenzekerings' kwamen dan bij de plaatselijke hoofden, eventueel (in moeilijke gevallen) bij de districtshoofden binnen en nadien ving het werk der 'uitbetalers' aan. Omgekeerd kregen de plaatselijke hoofden ook van boven uit de organisatie namen en adressen van steungevallen – dan namelijk wanneer de topleiding of een districtshoofd de leiding van een verzorgingsgroep bereid gevonden had, 'haar' steungevallen aan het NSF over te dragen. In dat NSF werkte ieder onder schuilnaam, elke functionaris had zijn eigen koeriers of koeriersters; die laatsten waren het ook die het geld van de 'kassier-generaal' naar de 'kassiers', van de 'kassiers' naar de drie-en-twintig districtshoofden, en van de districtshoofden naar de plaatselijke hoofden brachten – maar dat waren dan telkens andere koeriers of koeriersters geweest. Bij de plaatselijke hoofden kon elke 'uitbetaler' maandelijks het bedrag halen dat hij voor de gezinnen in zijn streek of stadswijk nodig had. De gehele organisatie telde tenslotte bijna negentienhonderd vaste illegale medewerkers en medewerkers maar niemand kende andere werkelijke namen dan die van de personen op wie hij zelf een beroep gedaan had.¹ Een districtshoofd wist dus hoogstens wie de door hem gekozen plaatselijke hoofden waren, maar wie zo al door die hoofden als 'onderzoekers' en 'uitbetalers' waren aangetrokken, was hem onbekend. Evenmin had hij enig denkbeeld wie er in de leiding van de organisatie zaten; misschien had hij wel eens gehoord dat een zekere 'van Tuyl' (Walraven van Halls illegale naam) daar de centrale figuur in was, maar wie die 'van Tuyl' was, wist dat districtshoofd niet. Van die leiding merkte hij ook niet meer dan dat hij soms schriftelijke of mondelinge aanwijzingen kreeg en, natuurlijk, met regelmaat de nodige fondsen. Dat geld werd, gelijk reeds gezegd, van een of meer centrale punten uit verzonden, 'en het werd', zo zette later Gijs van Hall aan de Enquêtecommissie uiteen,

'bijvoorbeeld in Dordrecht bij iemand bezorgd. Eens in de maand kwam bij hem een juffrouw uit Amsterdam die hij niet kende, met een pak bankbiljetten. Als de man in Dordrecht werd gearresteerd (en toevallig is deze op een zeker moment gearresteerd . . .) had hij, wanneer hij iets had *willen* zeggen, niets *kunnen* zeggen. Hoogstens had hij kunnen zeggen dat een juffrouw die hij 'Miep' noemde, hem geld kwam brengen en daarmee hield het spoor'² –

¹ Voor het Nationaal Steunfonds gold, als voor de LO/LKP, dat het werk riskanter was naarmate men een hogere plaats in de illegaliteit innam. Van de bijna negentienhonderd medewerkers van het NSF hebben tachtig het leven verloren – onder hen bevonden zich Walraven van Hall en Iman van den Bosch alsmede negen districtshoofden. ² Getuige G. van Hall, *Enq.*, dl. VII c, p. 198.